

<https://drive.google.com/file/d/10XG7299Or-X-DKC6LW9AvKPHiY0Pm2UY/view?usp=sharing>

FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) og retten til bolig

Bolig- og velferdskonferanse, 24.11.21

Juridisk seniorrådgiver/prosjektleder Lynn Kristin Wandaas

Statsforvalteren i Oslo og Viken

FNs bærekraftsmål og CRPD

Mål nr. 3: God helse og livskvalitet

Mål nr. 11: Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Mål nr.17: Samarbeid for å nå målene

- Vi må legge til rette for funksjonsnedsatte, for å nå bærekraftsmålene innen 2030!

Konvensjonen

Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD

- Skal sikre menneskerettighetene
- 50 artikler
- Vedtatt i 2006, trådte i kraft i 2008
- Undertegnet av Norge i 2007 og ratifisert i 2013
- Ikke individuell klagerett i Norge

Forts. konvensjonen

- CRPD-komiteen og general kommentarer
- Norge rapporterer til CRPD-komiteen
- Likestillings- og diskrimineringsombudet

Konvensjonsrettighetene og Norge

- Rettsharmoni på de fleste områder
 - Prop.106 S (2011-2012) Samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen av 13. desember 2006
 - CRPD er gjennomført ved transformasjon
 - Etter Grl. § 92 er statens myndigheter forpliktet til å sikre menneskerettighetene, i bindende konvensjoner for Norge.
 - Staten har skjønnsmargin og kommunene har selvstyre, men grunnloven § 92 setter rammer; Norske regler skal sikre menneskerettighetene
- Kommunene må se hen til CRPD

«Et samfunn for alle – Regjeringens strategi for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse for perioden 2020-2030»

➤ Mål:
Alle skal være **likestilte** i samfunnet og at alle kan **delta, bidra og leve frie, selvstendige liv.**

SSB arbeidskraftsundersøkelse 2020:

- Det er 636 000 personer med nedsatt funksjonsevne mellom 15 og 66 år.
- Det utgjøre 18 % av befolkningen

«Et samfunn for alle – Likestilling, demokrati og menneskerettigheter – Regjeringens handlingsplan for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse 2020-2025»

➤ Mål:

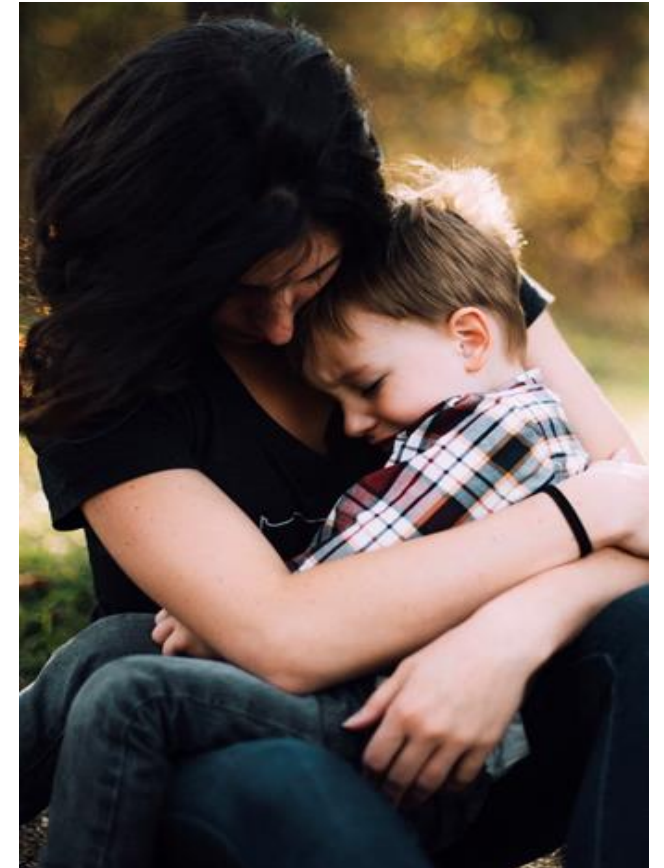
Et samfunn der alle borgere har samme muligheter til å:

- Ta utdanning
- Delta i arbeidslivet på like vilkår
- Få gode helsetjenester
- Selv velge hva de gjør på fritiden

Oppfyllelse av rettighetene i Norge

- Norges rapport i 2015
CRPD-komiteen; Store utfordringer med å sikre like rettigheter i praksis
- CRPD-komiteens spesialrapportør i Norge i 2019;
 - Rettighetene blir ikke fulgt opp
 - Store ulikheter mellom kommuner
 - Arbeidet med å sikre rettighetene går for sakte

Nærmere om innholdet i konvensjonen:

- Hovedformål:
Sikre **like muligheter** for funksjonsnedsatte til å realisere **menneskerettighetene** på **alle** livets områder
- Målsetting:
Skal få et **selvstendig** liv og kunne **delta** fullt ut, på alle livets områder, **på lik linje med andre**

Staten skal:

- Forby diskriminering
 - Bygge ned hindre
 - Hensiktsmessige tiltak
- Dette innebærer **plikt** til:
- Rimelig tilrettelegging
 - Universell utforming

Artikkel 1 - formål

På lik linje

Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming

CRPD-rettighetene må tolkes i lys av artiklene 1 - 4!

- **Formål:**

Fremme, verne om og sikre full og likeverdig rett til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter, og å fremme respekten for deres iboende verdighet

Forts. artikkel 1:

Nedsatt funksjonsevne:

Langvarig fysisk, mental, intellektuell eller **sensorisk** funksjonsnedsettelse, som **i møte** med ulike barrierer kan hindre dem helt eller delvis i å delta fullt ut i samfunnet.

➤ Relasjonell forståelse:

Funksjonsevnen er avheng av samspill mellom:

- Individets egenskaper
- Omgivelser
- Konkrete situasjoner

- Det er samfunnet som skal tilpasses den menneskelige variasjon!

Likestillings- og diskrimineringslovens definisjon av nedsatt funksjonsevne

- Nedsatt bevegelses, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv eller intellektuell funksjon
- Ulike funksjonsnedsettelse pga. allergi, hjerte eller lungesykdommer
- **Psykiske lidelse** – som depresjon eller bipolare lidelser
- **Rusavhengighet, overvekt, utseendemessige forhold** som har ført til at funksjonsevnen har blitt nedsatt. -Trenger ikke å være forårsaket av en underliggende funksjonsnedsettelse

- Det er **ikke krav til varighet eller alvorlighet**, men avgrenses mot forbigående eller bagatelmessige forhold.

- **Årsaken** til funksjonsnedsettelsen er uten betydning.

Artikkel 2 - Definisjoner

- Diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne
 - Forbud mot forskjellsbehandling, utelukkelse eller innskrenking, med formål eller virkning å begrense menneskerettigheter, på alle områder

Eksempel

CRPD-2011-3 - H.M. vs. Sverige: Klage på avslag i byggesak.

- Hydroterapi i basseng - eneste mulige rehabilitering for klager.
- Komiteen; klager var utsatt for **strukturell diskriminering**,
- Begrunnelse: lovbestemmelsen ikke ga rom for at **individuelle hensyn** ble tatt i betraktning.
 - Avslaget medførte derfor et **uforholdsmessig inngrep** og påvirket nødvendig helsestell og rehabilitering negativt.
 - Staten hadde ikke dokumentert at bygging medførte en **uforholdsmessig** eller **unødvendig belastning** for offentlige myndigheter.

Forts. artikkel 2 - Definisjoner

Rimelig tilrettelegging

- Nødvendig og hensiktsmessig **endring** og **justering**, for å få like muligheter som andre.
- Avgjøres i hvert enkelt tilfelle.
- Begrensning: uforholdsmessig eller utilbørlig byrde. - Skal sikre menneskerettighetene

Forts. artikkel 2 – definisjoner

Universell utforming

- Verktøy for utforming av produkter, omgivelser, tjenester osv., på en slik måte at de er tilgjengelige og kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig uten tilpassing eller spesiell utforming

På lik linje

Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming

Artikkel 3: Generelle prinsipper

Selvbestemmelse

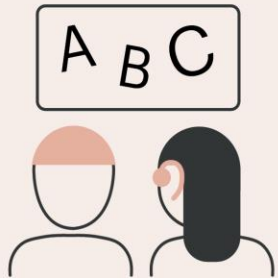
Ikke-diskriminering

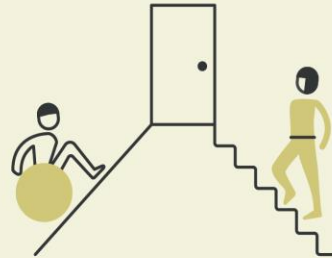
Deltakelse & inkludering

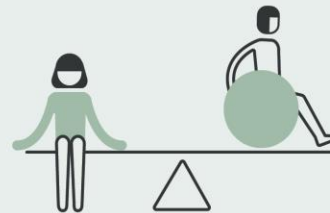
Respekt for forskjeller

Like muligheter

Tilgjengelighet

Likestilling

Respekt for utviklingsmulighetene og identiteten til barn

- Rettighetene og pliktene i konvensjonen, skal tolkes i lys av de grunnleggende prinsippene.

(Fra Bufdir sin CRPD-veileder)

Artikkel 4: Statenes forpliktelser

- Sikre og å fremme full gjennomføring av alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter
- Uten diskriminering
 - Systemnivå
 - Individnivå
 - Opplæring

Artikkel 19 – Rett til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet

- Funksjonsnedsette har de samme rettigheter til å leve i samfunnet med de samme valgmuligheter som andre
- Staten skal sikre - effektive og hensiktsmessige tiltak som legger til rette for:
 - Full bruk av retten til selvstendighet
 - Full inkludering og deltakelse i samfunnet

Hvordan sikre retten til et selvstendig liv?

Artikkel 19:

- Rett til valg av bosted, hvem man bor sammen med og boform
- Tilgang til tjenester hjemme og i bofelleskap, herunder personlig bistand, som er nødvendig for å delta i samfunnet
- Samfunnets tjenester og tilbud – tilgjengelige og behovstilpasset

Forts. artikkel 19 – praksis:

- LE-2018-145654: Tvangsflytting. - Brudd på artikkel 19? Tre personer ble bedt om å flytte fra omsorgsboligene sine på grunn av omstrukturering av helse- og omsorgstjenesten i kommunen. Retten kom til at det måtte foretas en forholdsmessighetsvurdering; betydelige ekstra kostnader for kommunen vs. ulemper av mindre og forbigående art for leietakerne. Konklusjon: Ikke brudd på CRPD artikkel 19.

Forts. artikkel 19 – rettighetene ser vi igjen i norsk rett:

Prop. 106 (2011-2012):

Helse- og omsorgstjenesteloven:

- § 1-1 punkt 3 – Formål: Leve og bo selvstendig og meningsfylt tilværelse i felleskap med andre
- § 3-2 – Må tilby tjenester/tiltak
- Hovedregel om **bolig** – rett til å velge hvor man vil bo, men unntak når særlige grunner = Ingen absolutt rett til valgfrihet til hvor t
- Tenester skal mottas i kommunen
 - Kan flytte til en annen kommune

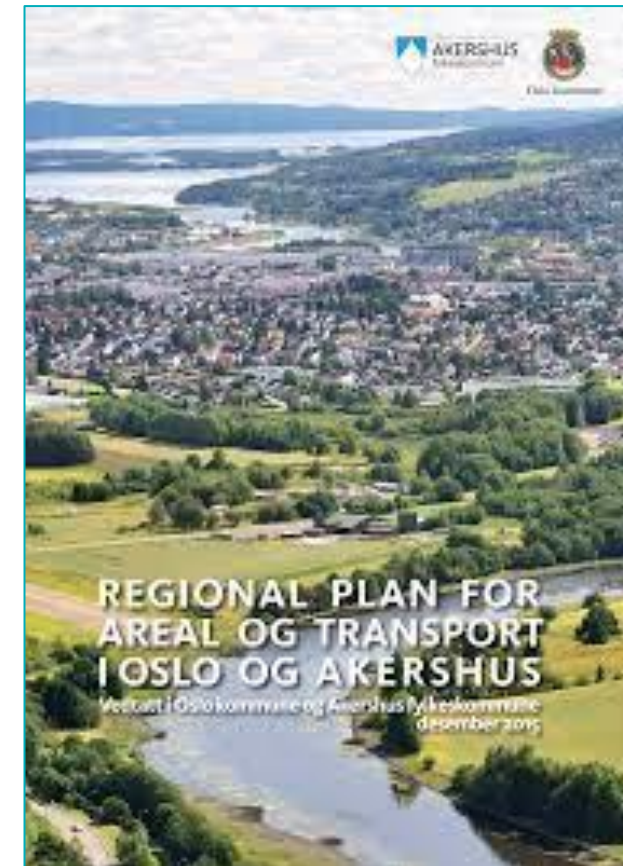
JLK Foto

Kommunens planarbeid og CRPD

Viktige føringer for planarbeidet:

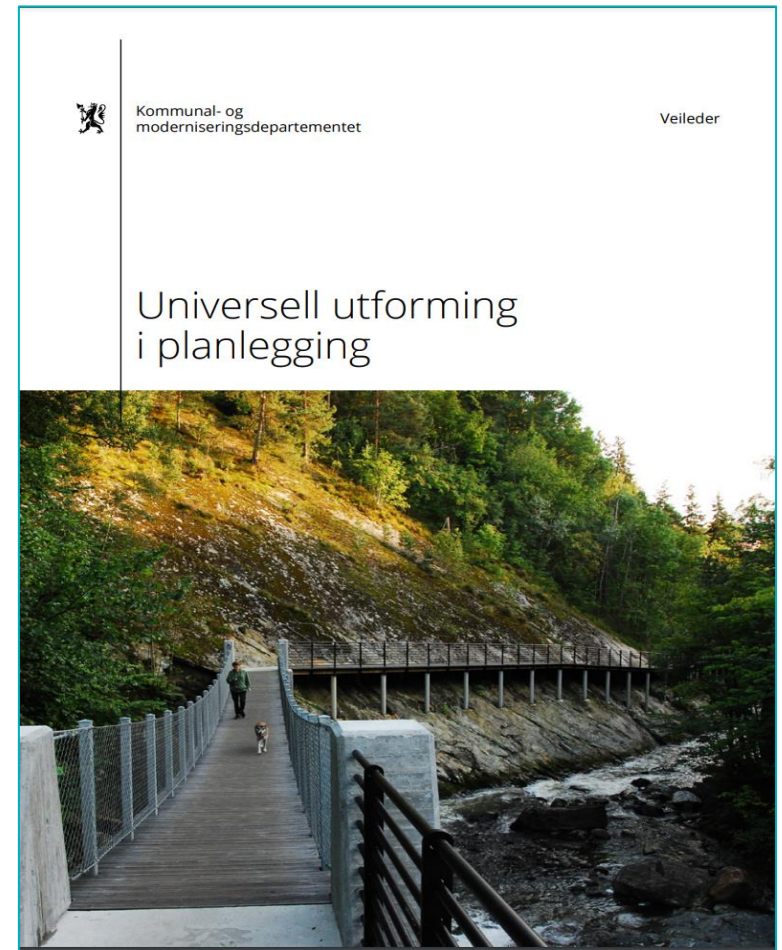
- [Plan- og bygningsloven](#) (pbl.)
- [Statlige planretningslinjer / rikspolitiske retningslinjer](#)
- [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging](#)
- [Regionale planer](#)

Plan- og bygningsloven (pbl.)

- § 1-1 Lovens formål
- § 3-1 Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven
- § 5-1 Medvirkning
- Veileder: [Universell utforming i planlegging](#)

Kommuneplanen i pbl. kapittel 11

§ 11-1 - Kommuneplanen skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver og bør omfatte alle viktige mål og oppgaver i kommunen

§ 11-2 - Samfunnsdel:

- Tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon

§ 11-5 - Arealdel:

- Viser sammenhengen mellom fremtidig samfunnsutvikling og areal bruk. Det kan utarbeides arealplaner for deler av kommunens planer.

Hensyn i arealplanleggingen, pbl. § 11-8

- støy
- luft
- barn- og unge
- klimatilpasning
- klimagassutslipp
- naturverdier
- landskap
- samfunnssikkerhet (eksempel skred, flom, storulykke)
- forurensning
- trua arter
- fremmede arter
- vassdrag
- kantsoner
- , boligsosiale hensyn
- parkering
- handelsvirksomhet, kollektivtilbud
- universell utforming, strandsone
- masseforvaltning mv.

Eksempel

Hentet fra kommuneplanens samfunnsdel - delmål:

«Alle innbyggere har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger til en overkommelig pris».

Strategier:

- «- Kommunen skal ta en aktiv og strategisk rolle som eiendomsaktør for å ivareta en helhetlig samfunnsutvikling og boligpolitiske hensyn.*
- Kommunen skal tilrettelegge for en variert boligsammensetning som bidrar til gode og attraktive bomiljøer og ivaretar boligsosiale hensyn.»*

Eksempel

Hentet fra kommuneplanens arealdel:

«I reguleringsplaner med småhus skal minimum 30 % av boenhetene ha alle hovedfunksjoner på inngangsplanet og universelt utformet uteareal.»

Eksempel

Pilotprosjektet «*Det gode nabolag*»

- Samarbeid mellom Bærum kommune og Husbanken
- Skal sikre en blanding av ulike beboer- og aldersgrupper.

Sammenhengen mellom plannivåene

- Det som blir prioritert i den overordnede planleggingen, vil ofte legge føringer for reguleringsplaner og for videre plan- og byggesaksbehandling

Kommunens handlingsrom

- Overordnede mål
- Samordning internt i kommunen
- Kartlegging
- Krav til uteareal
- Ivareta grøntarealer
- Universell utforming
- Reguleringsbestemmelser som sikrer variasjon og boligstørrelser
- Medvirkningsprosesser
- Lokalisering
- Aktiv eiendomsaktør

Oppsummering om CRPD:

1. «Convention on the Rights of Persons with Disabilities» - CRPD
2. CRPD er menneskerettighetene som vi er forpliktet til å oppfylle
3. Et nytt syn på hva funksjonsnedsettelse er – en relasjonell forståelse
4. Når norsk lov gir handlingsrom, bør kommunen velge det alternativet som i størst grad oppfyller prinsippene og rettighetene i CRPD

- Husk å søke om **tilskudd** til tiltak for likestilling og universell utforming:

Eksempler fra **Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet**, fra [Bufdir.no](https://bufdir.no):

- Fritidstiltak for personer med funksjonsnedsettelse
- Funksjonshemmedes organisasjoner
- Tiltak for å bedre levekårene og livskvaliteten til personer med funksjonsnedsettelse
- Universell utforming - kunnskapsutvikling, kompetanseheving og informasjon
- Familie- og likestillingspolitiske tiltak

Eksempler fra **Statsforvalteren i Oslo og Viken**, fra statsforvalteren.no:

- «Tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i Nav-kontoret» Bla til kompetanseutvikling
- Tilbud til barn og unge med behov for langvarige og sammensatt oppfølging:
- Tilbud til voksne med langvarige og sammensatte tjenestebehov:
- «Tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i Nav-kontoret» Bla til kompetanseutvikling: